

Érdekes, hogy a „rideg“-gel ellentétben hogy nevezték a családos, szegény embert. A kecskeméti fenyítő iratokban, 1881-ben ezt olvashatjuk: „Salamon János 60 esztendőös refor. házas tüzes gazda ember vagyok“.

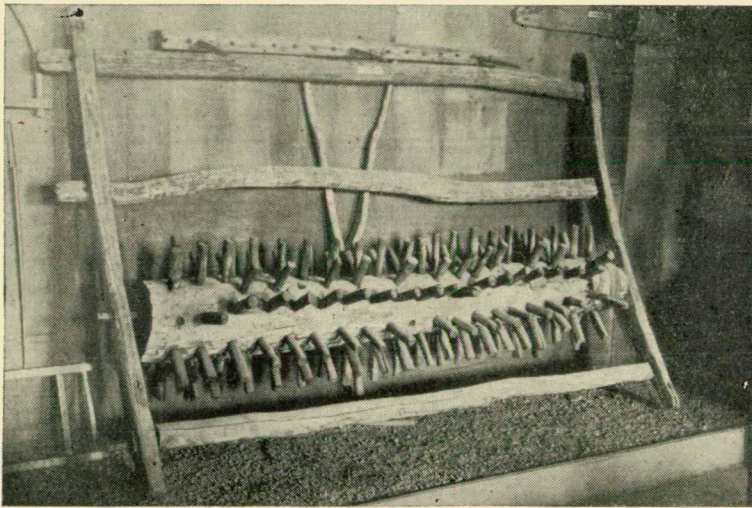
A másik így vall: „Paraszt ember vagyok, de ökreim nincsenek, házas tüzes vagyok.“

Kétségtelen, hogy a „rideg“ szónak, amely századokkal ez előtt a szolgálatban nem álló nőtlen személyt jelentette, a jószágra való átvitele, csak a későbbi időkben keletkezett és terjedt, valószínűleg csak a XIX-ik század elején.

Szabó Kálmán.

Szalmahengerlő (-hengerező)

A homoki szőlők elterjedése előtt homokos vidékeinken rettegték a bőjti szelet. A fagytól kiszívott homokban, az őszi

vetés még nem erősödött meg annyira, hogy a homokot megfoghassa. A hó letakarodása után a meginduló szél tehát szabadon garázdálkodhatott, az egyik helyen kifújta a homokot a gyöngve vetés alól, a másik táblán eltemette azt. A gazda tavasszal újra vethetett. De nem mindegyik gazda nézte tétlenül a szél ördögi játékát. A legkülönbözőbb módon igyekeztek megkötni a homokot. Az egyik eszköz erre a szalmahengerlő (szalmahengerező) volt. Egy ilyen használatból kivont szalmahengerlő van a szegedi Városi Múzeum néprajzi gyűjteményében.

1907-ben vásárolták Domaszéken. (Leltári száma 1769). Főrésze az eperfatörzsből készült hengerfa (hossza 235 cm, átmérője 30 cm), amelybe sűrűn arasztnyi hosszú, két újjnyi vastag fogakat illesztettek. Az ilymódon keletkezett fogashenger mindkét végébe rövid vasrudat vertek s ez szolgált tengely gyanánt. A tengellyel ellátott fogashengert négyszögletes fakeretbe helyezték el s a kész szalmahengerlő elé igás állatot fogtak. A bőjti szelek megindulása előtt leszórták a homokot szalmával s végig hajtották rajta szalmahengerlővel. A súlyos fatörzsből készült hengerfa a fogak segítségével szinte rávarrta a szalmát a homokra, amelynek a felszínébe így nehezebben kapaszkodhatott a szél.

Török Gyula.

(*Deutscher Auszug*) — *Strohwalze*. Beschreibung einer Holzwalze, mit welcher aufgestreutes Stroh in den Flugsand hineingewalzt wird. Es dient dies zur Bindung des Bodens vor der Bepflanzung mit Reben, aber auch das Kornfeld wird im Flugsandgebiet so gebunden.

S Z E M L E

Az újabb német nyelvjáráskutatás módszertani eredményei

A századunk elejéig szépen fejlődött magyar nyelvjáráskutatást a világháború, az utána következő összeomlás és gazdasági válság derékban vágta ketté. Azóta minőségileg és módszereiben alig-alig jelentkezett némi fejlődés, mennyiségileg pedig nagy visszaesést kellett tapasztalnunk. Horgernek történeti és Lazicsiúsnak fonológiai szempontú, egészen új összefoglaló munkája, Csüry Bálintnak szótári-statisztikai szempontú munkássága (I. NNy. VII. 49—56; 207—11; VIII. 159—60; 62—64.) nem éreztheti még hatását a részlet-tanulmányokban, a szórványosan megjelent részlet-tanulmányok pedig elvi, módszeres megfigyeléseket nem tartalmaznak. Ezzel szemben külföldön s különösen Németországban az utóbbi évtizedek alatt nagyarányú részletkutatás indult meg s az így felszínre került anyag a nyelvjáráskutatás módszerén is szembetűnő változtatásokat eredményezett. Mivel a jövőben a magyar nyelvjáráskutatásnak is más úton kell haladnia, mint amelyeken a múltban haladt, azért szükségesnek tartjuk, hogy a jövő kezdő kutatói az új szempontokat tartalmazó magyar nyelvű összefoglaló művek mellett azokkal az elvekkel is megismerkedjenek, amelyek külföldön a részletkutatás nyomán merültek fel s vezettek új módszeres eljárásokhoz. Ezért a legrendszeresebb s legrészletesebb német összefoglaló munka (Adolf Bach könyve) s az újabb módszereket tar-